

Indledningen er redigeret af Vibeke A. Pedersen og Jon Tafdrup

Tilsyn ved Krista Stinne Greve Rasmussen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstreddegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

“Nytaars-Ønske”

ved Niels Riisager

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Folkekalender for Danmark
- 3 Grundtvigs nytårsdigt
- 4 Reaktioner
- 5 Anvendt litteratur

1 Anledning

Grundtvigs digt “Nytaars-Ønske” indgik i tredje årgang af *Folkekalender for Danmark*, der udkom i perioden 1851 til 1875. *Folkekalender for Danmark* var blevet til på initiativ af forlæggerne C.C. Lose, O.H. Delbanco og C.G. Iversen, som øjensynligt også stod for at indhente bidrag til projektet (*Fædrelandet* 1851, 25. november, s. 1099). Det er sandsynligt, at Grundtvig skrev sit digt på redaktørernes opfordring, selv om det ikke vides præcist.

“Nytaars-Ønske” var Grundtvigs andet bidrag til *Folkekalender for Danmark*. Han havde allerede haft et digt med i kalenderen for 1852 (udgivet i 1851, dvs. første årgang), ligesom han også to gange siden var at finde blandt udgivelsens bidragsydere (*Bibliografien*, bind 3, s. 79, 187, 231).

2 Folkekalender for Danmark

Folkekalender for Danmark skrev sig ind i en lang dansk tradition for almanakker målrettet den brede befolkning. Mens almanakken i sin grundessens udgjorde et værktøj for menigmand til at holde styr på årets gang, blev genren gennem tiden krydret med alt fra spådomme, historiefortælling, bønner og salmer til

husholdningsråd og landøkonomiske anvisninger. Fra 1500-tallet til og med 1800-tallet dannede almanakken med historiker Henrik Horstbølls ord grundlag for “den mest udbredte folkelæsning” (Horstbøll 1999, s. 562; se også s. 563-592).

Almanaklitteraturen fik nyt liv i 1841, da det hidtidige monopol på udgivelsen af almanakker blev slækket, og man nu mod betaling kunne få lov at forsøge sig på det gamle almanak-marked. En række udgivelser blev iværksat, herunder *Dansk Folkekalender* fra 1841, *Almanak eller Huuskalender* fra 1842 og *Skandinavisk Folkekalender* fra 1843. I modsætning til tidligere tiders almanakker var de nye folkekalendere større i omfang – selve kalenderdelen fyldte mindre og mindre af den samlede udgivelse (Horstbøll 1999, s. 592 f.). De var dog stadig beregnede til at ramme “Menigmand”, både ved “deres billige Pris” og ved at tilbyde “afvejlende, almennyttig og underholdende Læsning, jevnligt oplyst ved Afbildninger i Stik eller Træsnit”, som det hed i *Fædrelandet* (1851, 25. november, s. 1099).

Det var i den kontekst Lose, Delbanco og Iversen søsatte *Folkekalender for Danmark*. Timingen for udgivelsen var i særlig grad motiveret af de nylige erfaringer fra Treårskrigen (1848-1851) og et ønske om at styrke selvstændigheden af dansk sprog og kultur over for tyske påvirkninger. Man mente, at der var brug for et dansknationalt alternativ til de tyske folkekalendere, som de seneste år havde fundet stor afsætning på det danske marked. Målet var således at sætte fokus på “fædrelandske Emner og give populære Fremstillinger af Gjenstande, der have almeen Interesse hos os” (Lose, Delbanco & Iversen 1851, s. [3]; se desuden *Fædrelandet* 1851, 25. november, s. 1099; *Berlingske Tidende* 1851, 25. november, sp. [2-3]).

Motivationen bag udgivelsen synes at have været i god tråd med Grundtvigs engagement for både folkeoplysningen og den nationale sag. I forordet til første årgang gav udgiverne da også udtryk for at have mødt stor velvilje blandt de deltagende forfattere (Lose, Delbanco og Iversen 1851, s. [3]).

3 Grundtvigs nytårsdigt

“Nytaars-Ønske” indgik som første bidrag i folkekalenderen for 1854. Som nytårsdigt indvarsler teksten det nye år og fungerer derved som en slags poetisk indledning til kalenderen i dens helhed. Det skuer såvel tilbage mod det forgangne, som det ser frem mod det kommende og tematiserer på den måde tidens forløb og årets gang.

I sin tematisering af det forgangne bliver digtet ganske konkret. For eksempel henvises der med udtryk som “alle Tyrkekrige” (strofe 2) og “Landfar-Sot” (strofe 3) til faktiske begivenheder i det forudgående år, nemlig henholdsvis starten på Krimkrigen (1853-1856) og koleraepidemien i København 1853. På et mere abstrakt plan består digtets tidslighed i en kontrastering af fortid og fremtid, hvor det fortidige rum ses som tynget af al “den gamle Usselhed” (strofe 4), mens det fremtidige forbindes med lys og håb. Således skal fremtiden tilhøre livet, mens fortidens dårligdomme fordømmes til graven. “Under Livets Klokkespil” skal sygdom og død vige fra “vore Grændser” (strofe 3) og “fra de Dødes Rige” skal “Gienfærd aldrig meer opstige” (strofe 5).

På skæringspunktet mellem fortid og fremtid står “Ønsket”, som finder sin støtte i “det høie Himmerige”, fra hvilket skal “[d]ale hvad vi savne her” (strofe 1). Det er netop ønskets kraft, der muliggør forestillingen om en gravlægning af fortidens sorger og håbet for en lys fremtid for “gamle *Danmarks Rige*”.

4 Reaktioner

Folkekalender for Danmark 1854 blev generelt positivt modtaget i tiden efter udgivelsen (*Flyveposten* 1853, 3. december, sp. [1-2]; *Fædrelandet* 1853, 8. december, s. 115of.; *Morgenposten* 1853, 16. december, sp. [2-3]; for en mere negativt indstillet anmeldelse se *Dagbladet* 1853, 3. december, sp. [2]). Grundtvigs digt blev ingen steder fremhævet i nogen særlig grad, men blev dog nævnt som ét blandt flere udmærkede bidrag (se særligt *Flyveposten* 1853, 3. december, sp. [2]).

5 Anvendt litteratur

- Berlingske Tidende, se *Den til Forsendelse med de Kongelige Brevposter privilegerede Berlingske politiske og Avertissements-Tidende*.
- *Bibliografien*, se Johansen, Steen (1948-1954).
- *Dagbladet* (1853), nr. 282, 3. december. København.
- *Den til Forsendelse med de Kongelige Brevposter privilegerede Berlingske politiske og Avertissements-Tidende* (1851), nr. 275, 25. november. København.
- *Folkekalender for Danmark* (1853), udg. Carl Christian Lose, Otto Herman Delbanco & Christian Gellert Iversen. København.
- *Flyveposten* (1853), nr. 282, 3. december. København.
- *Fædrelandet* (1851), nr. 275, 25. november. København.
- *Fædrelandet* (1853), nr. 286, 8. december. København.
- Horstbøll, Henrik (1999) *Menigmands medie. Det folkelige bogtryk i Danmark 1500-1840. En kulturhistorisk undersøgelse*. København.
- Johansen, Steen (1948-1954) *Bibliografi over N.F.S. Grundtvigs Skrifter*, bind 1-4. København.
- Lose, C.C., O.H. Delbanco & C.G. Iversen (1851) “Forord” i *Folkekalender for Danmark*, udg. Carl Christian Lose, Otto Herman Delbanco & Christian Gellert Iversen, s. 3. København.
- *Morgenposten* (1853), nr. 294, 16. december. København.